

CORH 4541
TOCI 4541

FIRST PUBLIC EXAMINATION

PRELIMINARY EXAMINATION

SANSKRIT

M.PHIL. QUALIFYING EXAMINATION

CLASSICAL INDIAN RELIGIONS

Paper I: PRESCRIBED TEXTS

Monday 17 March 2014, 9:30 a.m. to 12:30 p.m.

HILARY TERM 2014

Answer all the questions.

Do not turn over until told you may do so.

Photocopied texts are provided with this paper. References in Questions 1-3 are to Lanman's *Sanskrit Reader*.

1. Translate into English p. 6 lines 9 to 20. Parse and comment on the following: *ājagmur* (l. 10), *sagaṇāḥ* (l.13), *abhyagacchad* (l. 16), and *vigatasamkalpā* (l. 20).
2. Translate into English p. 19 lines 11-21. Parse and comment on the following: *mahākulasambhūtā* (l. 12), *phalavatī* (l. 14), *karīṣyāmi* (ll. 18-19), and *devatvaṃ* (l. 21).
3. Translate into English p. 30 lines 1 to 10. Parse and comment on the following: *hartuṃ* (l. 2), *avalokya* (ll. 3-4), *jāgarayasi* (l. 5), and *kartavyā* (l. 6).
4. Translate into English *Bhagavadgītā* II, verses 33-38. Scan verse 33 and identify its metre.
5. Translate into English *Bhagavadgītā* IV verses 7-12. Parse and comment on the following *dharmaśamsthāpanārthāya* (v. 8c), *vetti* (v. 9b), *jñānatapasā* (v. 10c), *kāṅkṣantaḥ* (v. 12a).

1.

एतस्मिन् कथ्यमाने तु लोकपालाश्च सायिकाः ।
 10 आजगमुर् देवराजस्य समीपम् अमरोत्तमाः ॥ २३ ॥
 ततस् ते श्रुश्रुवुः सर्वे नारदस्य वचो महत् ।
 श्रुत्वैव चाब्रुवन् दृष्ट्वा गच्छामो वयम् अथ उत ॥ २४ ॥
 ततः सर्वे महाराज सगणाः सहवाहनाः ।
 विदर्भान् अभिजग्मुस् ते यतः सर्वे महीक्षितः ॥ २५ ॥
 15 नलो ऽपि राजा कौन्तेय श्रुत्वा राज्ञां समागमम् ।
 अभ्यगच्छद् अदीनात्मा दमयन्तीम् अनुव्रतः ॥ २६ ॥
 अथ देवाः पथि नलं ददृशुर् भूतले स्थितम् ।
 साक्षाद् इव स्थितं मूर्त्या मन्मथं रूपसंपदा ॥ २७ ॥
 तं दृष्ट्वा लोकपालास् ते भ्राजमानं यथा रविम् ।
 20 तस्युर् विगतसंकल्पा विस्मिता रूपसंपदा ॥ २८ ॥

2.

अचान्तरे विष्णुशर्मनामा महापण्डितः सकलनीतिशास्त्रतत्त्व-
 ज्ञो बृहस्पतिरिवाब्रवीत् । देव । महाकुलसंभूता एते राजपुत्राः ।
 तन्मया नीतिं याहयितुं शक्यन्ते ।
 यतः । नाद्रव्ये निहिता का चित्क्रिया फलवती भवेत् ।
 15 न व्यापारशतेनापि श्रुकवत्पाठ्यते वकः ॥
 अन्यच्च । अस्मिंस्तु निर्गुणं गोत्रे नापत्यमुपजायते ।
 आकरे पद्मरागाणां जन्म काचमण्येः कुतः ॥
 अतो ऽहं षण्मासाभ्यन्तरे तव पुत्रा नीतिशास्त्राभिज्ञान्करि-
 ष्यामि । राजा सविनयं पुनरुवाच ।
 20 कीटो ऽपि सुमनःसङ्गादारोहति सतां शिरः ।
 अश्मापि याति देवत्वं महद्भिः सुप्रतिष्ठितः ॥

3.

अस्ति वाराणस्यां कर्पूरपटो नाम रजकः । स चैकदा नि-
 र्भरं प्रमुप्रः । तदनन्तरं द्रव्याणि हर्तुं तद्गृहं चौरः प्रविष्टः । त-
 स्य प्राङ्मुखे गर्दभो बद्धस्तिष्ठति कुक्कुरश्चोपविष्टः । तं चौरम-
 वलोक्य गर्दभः श्वानमाह । तव तावदेयं व्यापारः । तत्किमि-
 5 ति त्वमुच्चैः शब्दं कृत्वा स्वामिनं न जागरयसि । कुक्कुरो ब्रूते ।
 माम् । नियोगस्यास्य चर्चा किं त्वया कर्तव्या । त्वमेव जानासि
 यथाहमेतस्यार्हर्निशं गृहरक्षां करोमि । यतो ऽयं चिरान्निर्वृ-
 तो ममोपयोगं न जानाति तेनाधुना ममाहारदाने ऽपि
 मन्दादरः । विना विधुरदर्शनं स्वामिनो ऽनुजीविषु मन्दा-
 10 दरा भवन्ति । गर्दभो ब्रूते । शृणु रे बर्बर ।

4.

अथ चेत्त्वमिमं धर्म्यं संग्रामं न करिष्यसि ।
ततः स्वधर्मं कीर्तिं च हित्वा पापमवाप्स्यसि ॥ ३३
अकीर्तिं चापि भूतानि कथयिष्यन्ति तेऽव्ययाम् ।
संभावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते ॥ ३४
भयाद्रणादुपरतं मंस्यन्ते त्वां महारथाः ।
येषां च त्वं बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवम् ॥ ३५
अवाच्यवादांश्च बहून्वदिष्यन्ति तवाहिताः ।
निन्दन्तस्तव सामर्थ्यं ततो दुःखतरं नु किम् ॥ ३६
हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा वा भोक्ष्यसे महीम् ।
तस्मादुत्तिष्ठ कौन्तेय युद्धाय कृतनिश्चयः ॥ ३७
सुखदुःखे समे कृत्वा लाभालाभौ जयाजयौ ।
ततो युद्धाय युज्यस्व नैवं पापमवाप्स्यसि ॥ ३८

5.

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥ ७
परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥ ८
जन्म कर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्ति तत्त्वतः ।
त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सोऽर्जुन ॥ ९
वीतरागभयक्रोधा मन्मया मायुपाश्रिताः ।
बहवो ज्ञानतपसा पूता मद्भावमागताः ॥ १०
ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ ११
काङ्क्षन्तः कर्मणां सिद्धिं यजन्त इह देवताः ।
क्षिप्रं हि मानुषे लोके सिद्धिर्भवति कर्मजा ॥ १२